

Prelatas Edmundas Putrimas: „Bendruomeniškumas yra kertinis krikščionybės bruožas“

Virginija GRYBAITĖ

Apie sielovadinį darbą pasaulio lietuvių bendruomenėse, koronaviruso pandemijos sukeltus pokyčius visuomenėje, besikeičiančias vertybes ir sielovados vaidmenį krizių akivaizdoje kalbamės su Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos nariu, Sielovados ir Pietų Amerikos reikalų komisijos pirmininku, Lietuvos Vyskupų Konferencijos delegatu užsienio lietuvių sielovadai prelatu Edmundu Putrimu.

Esate ilgametis PLB valdybos narys, vadovaujantis PLB Sielovados komisijai, 2003 m. Lietuvos Vyskupų Konferencija delegavo Jus rūpintis užsienio lietuvių katalikų sielovada. Papasakokite, ką reiškia rūpintis užsienio lietuvių sielovada? Kas yra sielovada?

Kaip kunigas pirmiausiai dirbu pastoracinį – dar kitaip vadinamą sielovadiniu – darbą. Jo esmė gerai atsiskleidžia pačiame pavadinime. Lotynų kalboje „pastor“ – tai tas, kuris veda, Gerasis Ganytojas, o sulietuvinta šio žodžio versija „sielovada“ nurodo į sielos vedimą išganymo link. Nuo 2003 m. taip pat esu Lietuvos Vyskupų Konferencijos delegatas užsienio lietuviams katalikams. Kitaip sakant, atstovauju Lietuvos Vyskupų Konferencijai užsienyje rūpindamasis lietuvių katalikų sielovadiniais reikalais ir koordinuoju sielovadinę veiklą derindamas su dvasiškiais, katalikais pasauliečiais ir su vietine bažnyčia ten, kur gyvena lietuviai. Didžioji mano darbo dalis – bendradarbiauti su lietuviais išeivijos kunigais, kad lietuvių bendruomenės būtų aptarnaujamos atnašaujant šv. Mišias, teikiant sakramentus. Pabrėžiu, kad tai yra atstovavimo ir koordinavimo darbas, kadangi

aš neturiu sprendimų galios, kuri, pagal Bažnyčios kanonus, priklauso vietos klebonams kartu su vyskupais.

Esu labai dėkingas buvusiam ilgamečiam Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininkui Vytautui Kamantui, kuris 1997 m. pakvietė prisijungti prie bendruomenės veiklos, įsijungti į jos valdybą. Organizacijos veikloje dalyvauju iki šiol – tai puiki galimybė pažinti lietuvių bendruomenių veikėjus visame pasaulyje, su jais palaikyti ryšį, suprasti jų problemas bei siekius. Kadangi Pasaulio Lietuvių Bendruomenė yra puikiai organizuota, turi gerai išvystytą struktūrą, tai man padeda įgyvendinti sielovadinę koordinacinę veiklą. Nuoširdžiai džiaugiuosi galėdamas visus šiuos metus remti Pasaulio Lietuvių Bendruomenės idealus.

Kokie didžiausi iššūkiai užsienio lietuvių sielovados srityje?

Pirmiausia, emigracija – tai Lietuvai skaudi tikrovė. Žinoma, visi turime teisę emigruoti, integruotis į tą kraštą, kur persikeliamo, – tai, mano akimis, nėra problema. Problema yra asimiliacija, kai prarandama tautinė tapatybė, pamirštama kalba, atsisakoma religinių vertybių ir tradicijų.

Kitas iššūkis – lietuvių emigracija į vietas, kurias galima pavadinti netradicinėmis. Anksčiau daugelis išvykusių tautiečių apsigyvendavo ir bendruomenes bei parapijas kurdavo didžiuosiuose miestuose, kaip Niujorkas, Čikaga, Los Andželas, Londonas, tačiau paskutiniu metu dėl ekonominių sumetimų (darbo, mokslo galimybių ar tiesiog pigesnio būsto) lietuviai keliasi į nuo didžiųjų miestų nutolusias vietas. Taigi, žmonės kur kas labiau išsibarstę geografiškai, o, kunigų turime mažai, tad tenka išspręsti nelengvą uždavinį – kaip visiems užtikrinti galimybę gauti kunigo patarnavimus. Apskritai, naujų pašaukimų į kunigus stygius yra rimta problema. Mes vis žvelgiame į Lietuvą, tikėdamiesi naujų kunigų pastiprinimo, ir kartais pamirštame, jog ir Lietuvai jų labai trūksta. Gerai, kad bendradarbiavimas su Lietuvos vyskupais yra nuoširdus ir glaudus – jie puikiai supranta užsienio lietuvių poreikius ir nori padėti juos patenkinti. Bet vis tiek sunku rasti kunigų, kurie sutiktų ir pajėgtų dirbti užsienyje.

Taip pat didelis iššūkis yra rasti sąmoningų pasauliečių, kurie galėtų padėti kunigams sielovadiniam darbe. O tokia pagalba labai reikalinga. Reikia suprasti, kad kiekvienas kunigas išeivijoje šalia savo darbo konkrečioje parapijoje dar aptarnauja ir daug kitų misijų, bendruomenių. Kunigo darbas išeivijoje yra misionieriškas – nė vienas nelaukiame, kol kas paskambins į parapijos klebonijos

duris, mes patys turime būti tie, kurie paimame lagaminus ir skrendame aptarnauti lietuvių visame pasaulyje.

Galiausiai, labai neramina sekuliarizacija ir religinis indiferentiškumas, kai apsigyvenę užsienyje lietuviai visiškai praranda savo katalikišką tapatybę arba kai tikėjimas jiems tampa vien asmeniniu reikalu ir nebenorima nieko bendro turėti su jo svarbia socialine dimensija.

Kas pasikeitė nuo 2003 metų, kai buvote paskirtas atsakingu už užsienio lietuvių sielovadą, kokius matote svarbiausius pokyčius.

Iki pat 2003 m. didžiausios lietuvių bendruomenės koncentravosi Pietų Amerikoje, Šiaurės Amerikoje ir Australijoje, o visoje Europoje buvo vos keletas didesnių lietuvių židinių: prieš 100 metų įkurta parapija Londone, misija Škotijoje, Vasario 16-osios gimnazija Vokietijoje ir Šv. Kazimiero kolegija Romoje, kuri priima kandidatus į kunigus. Visa bendruomenių veikla klostėsi aplink parapijas, jos tapdavo ne tik religiniais, bet ir kultūriniais bei tautiniais centrais. Tais laikais beveik kiekviena parapija turėjo savo kunigą, kuris bendruomenėse būdavo ne tik dvasios vadovas, bet ir autoritetas, padėdavęs išlaikyti bendruomenės vienybę ir sutaikyti į skaldymąsi linkusius jos narius.

Po mano paskyrimo, tebesiautėjant vis didejančioms emigracijos bangoms, labai padaugėjo emigruojančių į įvairius Europos kraštus, visur ėmė kurtis lietuvių bendruomenės. Visgi įdomu tai, kad nuo 2003 m. užsienyje nebuvo įsteigta nė viena nauja lietuviška parapija. Šis faktas labai aiškiai atskleidžia, kaip skiriasi skirtingų emigracinių bangų puoselėjamos vertybės. Po Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų emigravusiems lietuviams labai rūpėjo turėti savo parapijas, o šiandien lietuviai kviečia kunigą atvykti tik atskiromis progomis. Dar viena, mano akimis, stebėtina tendencija – kad kunigą bendruomenės dažniausiai kviečia ne per religines, bet per tautines šventes. Prašymų, kad kunigas atvyktų per šv. Kalėdas ar šv. Velykas, gaunu kur kas rečiau nei prašymų Vasario 16-osios bei Kovo 11-osios minėjimams. Taip pat naujai besikuriančios lietuvių bendruomenės Europoje dažniausiai yra nepajėgios finansiškai išlaikyti lietuvių kunigo ir man tokiu atveju tenka derėtis su vietine vyskupija, prašant, kad ji tą dvasišką remtų savo lėšomis. Esame labai dėkingi toms vyskupijoms pasaulyje, kurios ne tik priima lietuvių kunigą, bet ir padeda išsilaikyti.

Jūs esate apkeliavęs daugelį šalių, susitikęs su lietuviais įvairiuose

pasaulio kraštuose. Kuo lietuvių sielovada skiriasi Lenkijoje, JAV, Argentinoje ar bet kurioje kitoje pasaulio šalyje?

Kiekviena emigracinė banga turi savo charakteristiką. Nemažai lietuvių emigravo po Pirmojo pasaulinio karo, nes ką tik nepriklausomybę paskelbusi Lietuva buvo ekonomiškai suvargusi po du šimtus metų trukusios okupacijos. Daugiausia lietuvių tuo metu vyko į Škotiją, Pietų Ameriką, Šiaurės Ameriką. Tai kartai labai rūpėjo turėti savo parapijas, katalikiškas draugijas, katalikišką spaudą. Kunigų tuo metu netrūko – pašaukimų vis rasdavosi tarp pačių emigrantų, be to, kai kada kunigai atvykdavo ir iš Lietuvos, pavyzdžiui, savo vienuolius kunigus į JAV dažnai siųsdavo lietuviški vienuolynai. Galime prisiminti ir pagerbti didvyrį kunigą Juozą Montvilą, kuris į JAV dirbti lietuvių bendruomenėse plaukė „Titaniku“. Šis kunigas jam pasiūlytą vietą gelbėjimosi valtyje užleido kitiems, o pats pasiliko skęstančiame laive teikti Sutaikinimo sakramentą tiems, kurie nebetilpo į valtį. Jo kapas ir šiandien yra Atlanto dugne.

Kita emigrantų banga, vadinamieji dipukai, į Vakarus pasitraukė per Antrąjį pasaulinį karą. Tai karta žmonių, jau augusių nepriklausomoje Lietuvoje, todėl jie yra dideli patriotai ir giliai tikintys žmonės – ne tik katalikai, bet ir apskritai visi krikščionys, nes ir protestantiškų bažnyčių veikla turėjo jiems didelę įtaką. Ši karta ypač uoliai steigė parapijas, mokyklas, kūrė mokslo ir švietimo organizacijas, tautinės ir krikščioniškos orientacijos draugijas, organizavo stovyklas. Dipukų kartoje labai daug mokslininkų, švietėjų, dvasiškių, būtent jos atstovai sukūrė ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenę, kurios tikslu tapo siekis suburti lietuvius, kad kartu išlaikytų ir puoselėtų tautinę tapatybę.

Dar viena emigrantų banga – išvykusieji iš Lietuvos jau po Kovo 11-osios. Šie žmonės užaugo sovietmečio įtakoje, tačiau jų vaikai jau visai neragavo sovietizmo nuodų, ir jie pradeda vesti Lietuvą į ateitį – jau dabar galima matyti daug gražių vaisių.

Taip pat noriu paminėti mūsų brolius ir seseris tremtinius, kurie buvo be kaltės ištremti į Sibirą sovietinės okupacijos metais. Vieni grįžo į Lietuvą, kiti pasiliko ten ir asimiliavosi, todėl šiandien Sibire likę nemažai jų palikuonių. Tačiau džiugina tai, kad daug trečios ar net ketvirtos kartos lietuvių iš Sibiro atvyksta mokytis, studijuoti į Lietuvą. Kas ir kiek vargo patyrė mūsų tremtiniai, jie savo palikuonims įskiepijo meilę tėvynei ir sėkmingai perdavė lietuviškas religines tradicijas.

Galiausiai, reikia paminėti mūsų lietuvius etninėje žemėje. Tai Seinų ir Punsko kraštas, Pelesos ir Gervėčių kraštas, Mažosios Lietuvos arba Karaliaučiaus ir Tilžės kraštas. Čia gyvenantys lietuviai turi savo parapijas ir bendruomenines tradicijas, jie niekad neemigravo, todėl skaudu, kai juos vadina lenkais, baltarusiais ar rusais – juk jie yra ir visada buvo lietuviai ir tik tragiška Lietuvos istorija per ir po Pirmo Pasaulinio karo bei per Antrąjį pasaulinį karą juos atskyrė nuo Lietuvos.

Pasaulis susidūrė su dideliais COVID-19 pandemijos sukeltais iššūkiais. Teigiama, kad koronaviruso krizė pakeis visuomenę, jos vertybių skalę, pakeis tai, kaip mes bendraujame, mokomės, judame. Kaip, Jūsų nuomone, keičiasi ar turėtų keistis žmonių vertybės, kas yra svarbu susidūrus su krizės sukeltais iššūkiais, koks sielovados vaidmuo krizių akivaizdoje?

Pandemija mus ištiko netikėtai, negalėjome jai pasiruošti, todėl visi iki vieno patiriame didelį išbandymą. Kiekviena valstybė savaip dorojasi su iššūkiais, bet, mano nuomone, ypač svarbu pandemijos nepolitizuoti, kaip tai yra nutikę Brazilijoje arba JAV, kur sergančiųjų ir mirstančiųjų skaičius be galo didelis. Labai svarbu įsisąmoninti, kad pandemija yra medicininė, o ne politinė problema. Lygiai taip turime būti atsargūs, kad nepakliūtume į melagingų naujienų (angl. *fake news*) bei konspiracinių teorijų spąstus. Labai svarbu ne tik patiems saugotis, bet ir saugoti savo artimuosius, kol bus sukurta ir prieinama veiksminga vakcina. Noriu atkreipti dėmesį į dvi skaudžiai pandemijos paliestas grupes – tai yra vaikai, jaunimas, ir vyresnio amžiaus žmonės. Vaikai, paaugliai, jaunimas formuoja savo identitetą bendraudami, todėl atskirti juos nuo viena kito, nuo bendravimo – tai reiškia sustabdyti jų tobulėjimą, dvasinį augimą ir brandą. O vyresnio amžiaus žmonės neretai dar skaudžiau išgyvena izoliaciją, vienišumą – jiems ypač reikalinga mūsų šeimyniška meilė ir parama.

Bažnyčiai šis pandemijos laikas taip pat yra kupinas iššūkių, nes bendruomeniškumas yra kertinis krikščionybės bruožas – mes turime burtis ir kartu šlovinti Viešpatį. Neatsitiktinai vartojame iš lotynų kalbos pasiskolintą žodį „komunija“, kuris kaip tik ir reiškia „bendruomenė“. Mes, kaip bendruomenė, išpažįstame Jėzaus buvimą Švenčiausiame sakramente ir priimame šį sakramentą, kuris yra katalikų tikėjimo širdis. Taigi, Bažnyčios užduotis šiandien – kad žmonės nuo jos neatprastų, kad suvoktų socialinės dimensijos svarbą mūsų tikėjime, kad nepamirštų trečiojo Dievo įsakymo – „Švęsk sekmadienį“. Šiomet per Velykas

bažnyčios daug kur buvo uždarytos, tuščios. Bet juk be Jėzaus Kristaus, nuo kurio viskas prasidėjo, Velykos lieka tik kiaušinių marginimo ir ridenimo šventė, neturinti nieko bendro su dvasingumu. Taigi, Bažnyčiai tenka šiomis sunkiomis sąlygomis spręsti, kaip evangelizuoti, perduoti Gerąją Naujieną, kaip burti tikinčiuosius. Galbūt šie iššūkiai gali mus pernelyg nugąsdinti ar net pasirodyti neįveikiami, tačiau ačiū Dievui, kad Bažnyčia pirmiausia yra Jo, o ne žmonių rankose.

Prelatas Edmundas Putrimas dėkoja Vytautui Raškauskui už pagalbą parengiant atsakymus.

Straipsnis spausdintas metraštyje „Pasaulio lietuvis“, 2020 metai Nr. 583

